

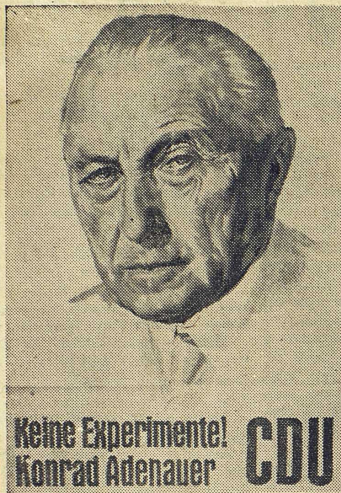
7/9

Tyska partiledare i specialintervju

Under ett besök i Västtyskland har Herbert Tingsten sammanträffat med ledarna för de tre partier — kristliga demokrater, socialdemokrater och fria demokrater — som helt dominerar kampanjen inför valet den 15 september. Partiledarna har i speciella intervjuer redogjort för sina synpunkter, vilka återges och kommenteras av Herbert Tingsten, som också redovisar sina personliga intryck av förbundskanslern Konrad Adenauer, den socialdemokratiske partichefen Erich Ollenhauer och de fria demokraternas ledare, Reinhold Maier.

Se sidan sju, spalt ett

VÄSTTYSKLAND INFÖR VALET

Keine Experimente!
Konrad Adenauer **CDU**

Ollenhauer - Nehru
Garanten des Friedens

Dr. Reinhold Maier
FREIE DEMOKRATISCHE PARTEI

Västtyska valaffischer med de tre främsta partiledarnas porträtt. Till vänster förbundskansler Adenauer, vars paroll är "inga experiment", i mitten socialdemokraten Ollenhauer, vars prestige man söker höja genom att avbilda honom tillsammans med Nehru, och till höger de fria demokraternas ledare Reinhold Maier.

Återföreningen i centrum i partichefers uttalanden

Programmen och valtalen inför de tyska valen om en vecka är, kan det tyckas, omfattande och uttömmande nog för att ge en uppfattning om vad partierna strider om. Men samtal med de stora partiernas ledare — Adenauer för de kristliga demokraterna, Ollenhauer för socialdemokraterna, Maier för de fria demokraterna — ger i alla fall något därutöver: inte bara personliga intryck utan också en föreställning om vad ledarna ser som det centrala i striden, var de reella motsättningarna finns, hur man betraktar händelser som inträffat under kampanjen.

Vid intervjuerna för några dagar sedan sökte jag så långt möjligt ställa samma frågor till de tre och på det sättet och genom fullföljande av frågorna få litet mera klarhet än genom studium av propagandan.

Ollenhauer

Det skämtas om att regeringspartierna — CDU och Tyska partiet — för en viskningskampanj mot det främsta oppositionspartiet, som helt enkelt går ut på att inskräpa att "Den som röstar för socialdemokraterna, röstar för Ollenhauer". Vid samtal med denne partiledare förstår man udden i detta skämt. Ollenhauer verkar inte osympatisk, tvärtom. Han är, trots trötthet, heshet och motgångar, solig och gemytlig, svarar med öppenhet och livlighet på alla frågor, ser innerligt snäll ut. Men det är svårt att tänka sig honom som ledare för ett stort parti eller som premiärminister i en stor stat. Han formår inte en replik som fångslar, han verkar ärligt övertygad men utan patos eller lidelse, det finns ingenting överlägset, inga hårt drivande planer och förhoppningar bakom det vardagliga och vänliga.

Vilka frågor intresserar mest väljarna? — Ollenhauer räknar för säkerhets skull upp nästan alla frågor som diskuteras vid valen. Men särskilt betonar han frågan om återförening. Vid en rundfråga inom socialdemokratin har 18 procent förklarat denna fråga vara den väsentliga, trots att det finns så många saker att välja på. Liksom de andra partiledarna är Ollenhauer övertygad om att den överväldigande majoriteten i Östtyskland också önskar återförening. Det är en märklig sak att den kommunistiska propagandan och påtryckningen under dessa 12 år gjort så litet intryck på östtyskarna — liksom den nazistiska propagandan under Hitlers 12 år vid makten visade sig oförmögen att likrikta tyskarna.

"Enpartisystemet måste brytas"

Kan ni regera tillsammans med de fria demokraterna (FDP)? — Ollenhauer är osäker. Det beror på om FDP efter valen snarare ter sig som ett radikalt eller ett konservativt parti, vilken fraktion inom partiet som har de största framgångarna. Det väsentliga är att bryta det nuvarande reella enpartisystemet, som naturligtvis inte innebär diktatur, men dock en farlig maktkoncentration. En demokrati kräver ombyte vid makten — på den punkten talar Ollenhauer på samma sätt som den borgerliga oppositionen i Sverige.

Hur skall återförening komma till stånd? — Det är, säger Ollenhauer, att karikera det socialdemokratiska programmet då det påstås att det kräver slopande av västalliansen och allt vad därtill hör i hopp om ryskt samtycke till återförening. Vad vi vill är ett europeiskt säkerhetssystem med Ryssland och USA som garant och återförening i samband därmed. Men innan detta genom förhandlingar vunnits står vi kvar i Atlantpakten. Vad vi hoppas på är att genom förhandlingar komma ut ur det nuvarande dödsläget som är farligt för freden och utesluter återförening.

"Christjevs uttalanden stöd för Adenauer"

De ryska och östtyska ledarnas uttalanden i sommar tycks gå ut på att kommunismen måste bestå i Östtyskland och att återförening alltså inte av dessa ledare anses möjlig. Varför säger de så: för att hjälpa Adenauer eller av ren okunnighet om läget? — Ollenhauer förnekar inte att Christjevs och Grotewohls deklARATIONER skadat hans egna utsikter och varit ett stöd för regeringen. Men han är tveksam om orsaken till dessa uttalanden. Kanske vill ryssarna och deras hejdukar egentligen hjälpa Adenauer, säger han, för att på så sätt bevara motståndningen oförminskad och skjuta bort frågan om säkerhetspakt och återförening.

Det är också möjligt att deras okunnighet om läget i Västtyskland varit avgörande, att de trots sig kunna påverka valen till socialdemo-

kraternas fördel. Man får inte tro att ryssarna alltid är listiga; i en diktatur blir ovetskapen om det verkliga läget med nödvändighet en viktig faktor som vrider det politiska handlandet på sned.

Adenauer

Förbundskanslern träffar jag ett par timmar senare än den främste oppositionsledaren. Kontrasten ter sig lika stor som då jag intervjuade de båda herrarna för ett par år sedan. Det talas alltid om att Adenauer är 81 år och ser egendomligt ung ut. Intrycket av hans uttalanden kan beskrivas så, men riktigare tycks mig vara att kalla honom tidlost gammal, med rynkorna, stelheten, den svåråtkomliga, kanske snarast sorgsna och desillusionerade blicken. Lugnet, precisionen i uttrycken, det avmåta i rörelserna verkar perfekt behärskad begåvning. Man tvivlar inte på kraften i övertygelsen, men detta patos är liksom kanaliserat i klarhet, koncentration och auktoritet. Det ligger nära till hands att tala om högmot inför denna överlägsna säkerhet som blott någon gång uppmanas till ironi, men högmotet är i så fall så stillsamt, naturligt och utan trivial självbelåtenhet, att det inte irriterar och utmanar. Ofta har politiker betecknats som fadersgestalter: här har vi den rätta typen — vida bättre än andra gamla statsmän som Churchill och Nehru — en myndighet som knappast mer än hos rabbiata motsändare kan egga till komplex och fadermord.

Väljarnas intress? — Främst står utrikespolitiken, svarar Adenauer. Känslan att vi måste stanna i Västalliansen, i Atlantpakten dominerar på valmötet.

Kanslern efterlyser stark opposition

En regeringsombildning? — Adenauer undviker frågan utom så till vida som han förklarar en samlingsregering otänkbar. En stark regering och en stark opposition måste finnas i ett parlamentariskt system. — Är ni då nöjd med socialdemokraterna som opposition? — Nej, det kan jag tyvärr inte vara, säger kanslern, det vore trevligare med en opposition som hade större förmåga, som krävde större ansträngningar. Socialdemokraterna "är övergivna av Gud och alla goda andar". De kan inte få fram ett klart program. De kallar sig socialister, men socialisera vill de inte. Att Adenauer tror på segern visar varje ord han säger.

Återföreningen? — Socialdemokraterna vill, hävdar Adenauer, gå ut ur Atlantpakten utan att begära tillräckliga garantier för fred och säkerhet. Tyskland behöver Atlantpakten, och Atlantpakten behöver Tyskland; om Tyskland trädde ut, fölle pakten sönder. Återförening skall vinnas genom att vi, under kvarstannande i västalliansen, genom förhandlingar kommer fram till allmän avspänning och ett allmänt säkerhetssystem. Det är den enda vägen, inte att offra den säkerhet som NATO nu ger oss i det

bedrägliga hoppet att ryssarna skulle ge sig av från Östtyskland.

"Ryssarna ville helst slå ihjäl mig"

Jag ställer till Adenauer samma fråga som till Ollenhauer om motiven till de ryska och östtyska ledarnas uttalanden i somras. Adenauer förkastar helt den tanke på önskan att indirekt stödja den tyska regeringen som Ollenhauer ansett rimlig. "Ryssarna skulle helst vilja slå ihjäl mig." Att de genom sina Berlinal i realiteten hjälpt Adenauer beror på deras gränslösa obeskrivliga förvanskad, han blir alltså mera bunden av tillrättalagda informationer och sitt eget önsketänkande.

Är har en valaffisch med slagordet "Inga experiment". Tyskland

är nog det enda land i världen där det vore möjligt. — Varför det? — Affischen är ju rent konservativ, den säger att det är bra som det är. — Ja, här tycker i alla fall folk särskilt bra om den affischen, säger kanslern.

Maier

Liberalernas, de fria demokraternas ledare Reinhold Maier är 68 år, men han verkar äldre och tröttare än Adenauer. En klok, fin och försiktig man, en äkta liberal av något gammaldags typ, efter allt partisplit utsedd till partiets ledare sedan han under en följd av år varit ministerpresident i Württemberg-Baden.

Maier är än mera obestämd eller otvetydig än de två största partiernas ledare; han säger att partiet är enigt, men att få reda på vad det är enigt om är inte lätt. Jag vill hellre framhäva saker som folk i allmänhet önskar än ta upp tvistefrågor och speciella krav, säger Maier; "en förmedlande i je ä min specialitet". Det är inte underligt att Maier väger orden noga och endast finner banaliteterna värda att säga; möjligt är att liberalerna blir tungan på vägen och kan välja att samarbeta med CDU eller SPD. Det enda Maier med energi betonar är kravet på en förbättring av undervisningsväsendet — en sak som emellertid i princip faller under delstaternas kompetens.

HERBERT TINGSTEN